

om de handel gaande te houden en daar het Indische kapitaal daarvoor niet toereikend is, moet er wel in Indië geleend worden, dan wel geld uit Nederland komen. Daar het eerste niet steeds mogelijk is, moet er wel van het tweede gebruik gemaakt worden. [fol. 1377] Zijne Doorluchtige Hoogheid de prins en Heren XVII schijnen geneigd te zijn om maar in Indië te laten lenen, ondanks de hogere rente dan in Nederland. Er zijn omstandigheden die dat onvermijdelijk maken, en men hoopt dat dit niet nadelig voor Compagnie zal zijn. Men dient in aanmerking te nemen dat de kosten, waar ze ook gedragen worden, ten laste van de hele Compagnie komen. De specerijen, behalve die in de Westerkwartieren worden verkocht, komen ten laste van Indië en dat is ook het geval met de textiel. Daar doet de directe handel op China niets aan af. [fol. 1378] Het Indisch kapitaal is de laatste jaren verminderd door het afschrijven in de algemene en bijzondere boeken van diverse posten, die vooral te Batavia niet realistisch bleven voortlopen. Bij de resolutie van 16 december 1766 is het bericht van de boekhouder-generaal bijgesloten betreffende de voorraden in Indië aan levensmiddelen en dranken. Heren XVII merkten in hun brief van 4 oktober 1765 op dat de voorraden van 1758 tot 1761 16 ton per jaar bedroegen, maar eerder van 1746 tot 1749 nauwelijks $6\frac{1}{2}$ ton. De boekhouder-generaal voert daar tegen aan dat deze in de eerste 45 jaar van de achttiende eeuw [fol. 1379] geen 6 ton hebben bedragen. Van 1701 tot 1710 waren ze ruim 83 of $83\frac{3}{10}$ ton per jaar, van 1711 tot 1720 128 ton, of $12\frac{2}{3}$ ton per jaar, van 1721 tot 1730 ruim $112\frac{1}{4}$ of ongeveer $11\frac{3}{4}$ per jaar, van 1731 tot 1741 meer dan 143 of bijna $14\frac{1}{2}$ ton per jaar, van 1741 tot 1745 eveneens meer dan 63, wat ruim $12\frac{1}{2}$ ton per jaar is. Over de genoemde 45 jaar komt dat uit op gemiddeld ongeveer $11\frac{3}{4}$ ton per jaar, waaronder zelfs jaren waren van $17\frac{3}{4}$ ton per jaar, wat meer is dan in de door Heren XVII gekozen vier jaren 1758 tot 1761, toen de voorraden als gezegd 16 ton waren. De boekhouder-generaal schrijft dit in zijn rapport toe aan voorzorgen wegens de oorlogen in Europa, zowel als in Indië, waarbij de Compagnie makkelijk betrokken kon worden. Een ruime voorraad van levensmiddelen zou dan zeer van pas zijn gekomen. [fol. 1380] Deze liggen niet renteloos, want er zijn winsten over betaald. Van 1746 tot 1749 beliepen ze inderdaad $6\frac{1}{3}$ ton, maar de winst was $\frac{3}{4}$ ton per jaar en van 1750 tot 1757, toen ze ruim 12 ton per jaar waren, was de winst $1\frac{1}{2}$ ton per jaar. In de kritieke jaren 1758 tot 1762 was de winst ruim 2 ton per jaar. De voorzichtigheid gebiedt de nodige voorraden niet te krap vast te stellen, vooral niet wat er uit Europa gezonden moet worden, maar patria moet maar aannemen dat er in het belang van de Compagnie niet meer levensmiddelen en dranken worden aangehouden dan strikt nodig zijn [fol. 1381] en dat ze die van vorige jaren niet zullen overtreffen. Het rapport van de gouverneur-generaal over bezuinigingen in de huishouding te Batavia, Java's Oostkust, Cheribon en Bantam heeft gecirculeerd onder de Hoge Regering en is in de vergadering van 30 en 31 december 1766 besproken. De besluiten zijn te vinden in de resoluties van die dagen en worden ter goedkeuring aan Zijne Doorluchtige Hoogheid en Heren XVII voorgelegd. De bevelen in de brief van Heren XVII van 29 maart en in die van de Heren Bewindhebbers in de kamer Amsterdam van 14 april [fol. 1382] met de bijlagen zullen worden uitgevoerd. Op 25 november is conform het besluit van de Staten Generaal van 8 maart het optreden van Zijne Doorluchtige Hoogheid als erfstadhouder in hoofd van de artikelbrief van de VOC van 4 september 1742 vastgelegd. In de formulieren is deze verandering aangebracht, als dat al niet bij besluit van 18 maart was geschied. Bovendien zijn de formulieren van eed, waarin trouw aan de overheid wordt bezworen, overeenkomstig aangepast, alsmede de formulieren van voorbeden in de kerken, waarin na het noemen van de functies van Zijne Doorluchtige Hoogheid in de republiek [fol. 1383] volgt dat hij de oppergouverneur-generaal en algemeen opperbehebber van de Compagnie is. De scheepsleiding van de retourschepen is bevolen het bedienen van het roer uitsluitend op te dragen aan matrozen die f 10,- of meer verdienen, terwijl in een noodgeval afwijking daarvan in Nederland gerapporteerd moet worden. Ter aanvulling en vernieuwing van de afkondiging van 2 augustus 1745 is de resolutie van Heren XVII van 24 maart opgenomen, [fol. 1384] waarin een bombardier, net zoals een sergeant, een premie van f 250,- krijgt en een kanonnier, evenals een korporaal, f 180,-. De boekhouder-generaal